

Alexander Carneck
Kristin Kirs
Hans Karlsson

Medelpensioneringsålder och utträdesålder, m.m.

Enligt regleringsbrevet för budgetåret 2016 ska Pensionsmyndigheten senast den 3 maj 2016 redovisa genomsnittsålder för uttag av pension, genomsnittlig inträdes- och utträdesålder på arbetsmarknaden samt genomsnittligt antal år i arbete med pensionsrätt.

Inom det allmänna pensionssystemet är pensionsåldern flexibel. Inkomstpensionen kan tas ut tidigast från 61 år och det finns ingen bortre gräns för när den kan tas ut. Garantipension kan tidigast tas ut från 65 år. Sjukersättning och många andra socialförsäkringar upphör vid 65 år och de som har dessa förmåner tar därför ofta ut sin ålderspension vid 65 år.

Det finns flera olika sätt att definiera och beräkna genomsnittsålder för uttag av pension, ofta kallat faktisk pensionsålder. Pensionsålder kan definieras som den ålder då en person utträder ur arbetsmarknaden eller den ålder då en person beviljas eller börjar ta ut en pensionsförmån. Vi har valt att kalla det förstnämnda för *utträdesålder* och det sistnämnda för *pensioneringsålder*. Det kan ibland vara lämpligt att även betrakta sjukersättning som en pensionsförmån. Därmed blir det bättre överensstämmelse mellan utträdesålder och pensioneringsålder. En nedsatt arbetsförmåga av medicinska skäl som resulterar i sjukersättning är ett vanligt skäl till att en person i förtid lämnar arbetsmarknaden.

Pensionsmyndigheten brukar varje år publicera fyra mått för att belysa ”pensionsålder”, dels förväntad utträdesålder och dels tre olika mått för så kallad medelpensioneringsålder. Medelpensioneringsålder I kan även kallas medelålder för uttag av ålderspension. Medelpensioneringsålder II inkluderar sjukersättning (från 30 års ålder). Medelpensioneringsålder III inkluderar också sjukersättning men den nedre åldersgränsen har satts till 50 år. Därmed är det bättre överensstämmelse med förväntad utträdesålder där vi också brukar tillämpa denna åldersgräns.

Underlaget till beräkningen över utträdesålder är SCB:s arbetskraftundersökningar (AKU). Även inträdesålder (debutålder), som beräknats vissa år, har baserats på detta underlag. I denna rapport beräknas även förväntad utträdes- och inträdesålder med en ny metod, baserad på registerdata för pensionsgrundande inkomster. Vi redovisar dessutom två olika definitioner för in- och utträdesålder, en baserad på förvärvsinkomst genom arbete (kallad lönearbete i rapporten) och en baserad på intjänande av pensionsrätt.

Medelpensioneringsålder I för år 2015 har beräknats till 64,6, medelpensionsålder II till 62,7 och medelpensioneringsålder III till 64,0 för år 2015. Det är något högre än för 2014.

Utträdesåldern har med ”AKU-metoden” beräknats till 63,8 år för 2015 vilket är oförändrat jämfört med 2014. Baserat på registerdata har utträdesåldern beräknats till 61,7 (lönearbete) respektive 66,1 (pensionsrättsintjänande) för år 2014.

Inträdesåldern för år 2015 har beräknats till 22,5 år baserat på AKU, vilket är oförändrat jämfört med 2014. Baserat på registerdata har inträdesåldern beräknats till 27,5 år (lönearbete) respektive 20,9 år (pensionsrättsintjänande) för år 2014.

Vi har för avsikt att publicera mer utförliga beräkningar om in- och utträdesålder i en särskild rapport som planeras att bli klar under första halvåret 2016.

I rapporten redovisas även antal år med pensionsrätt. För dem som pensionerades 2015 var antalet intjänandeår i genomsnitt 39,6, något högre än för 2014.

Medelpensioneringsålder

Definition

De tre olika måtten som gemensamt kallas medelpensioneringsålder är mått för genomsnittlig pensioneringsålder efter det att en justering har gjorts så att måtten inte påverkas av att olika födelseårgångar är olika stora. De som endast har premiepension betraktas inte som ålderspensionärer vid beräkningarna. De ålderspensionsförmåner som beaktas är således inkomstpension/tilläggs pension och garantipension.

I måtten medelpensioneringsålder II och III ingår även sjukersättning. En persons pensioneringsålder definieras i dessa fall som den ålder då han eller hon får sjukersättning eller påbörjar sitt uttag av ålderspension och inte hade sjukersättning dessförinnan. Vid beräkningen väljs en nedre åldersgräns. Två åldersgränser tillämpas, 30 år respektive 50 år. Vid beräkningen bortses från dem som hade sjukersättning eller aktivitetsersättning dessförinnan.

Personer som endast har tjänstepension eller en privat pensionsförsäkring ingår inte i måtten. Det är först när de får ålderspension eller sjukersättning från socialförsäkringen som de betraktas som "pensionärer". Andra pensionsförmåner, som till exempel efterlevandepension, ingår inte i beräkningarna.

De olika måtten för medelpensioneringsålder mäter *inte* vid vilken tidpunkt personer slutar att förvärvsarbeta. Det är till exempel tillåtet att ta ut hel ålderspension och fortfarande förvärvsarbeta.

Både ålderspension och sjukersättning kan utges i olika nivåer, hel, $\frac{3}{4}$, halv och $\frac{1}{4}$. Övergångsvis finns också nivån $\frac{2}{3}$ för sjukersättning. Vid beräkningen över medelpensioneringsålder tas hänsyn till de olika nivåerna. Om en person får halv sjukersättning vid 55 års ålder betraktas detta som en "halv" pensionering. Om en person som tidigare har haft halv sjukersättning får hel sjukersättning vid till exempel 60 års ålder betraktas också detta som en halv pensionering.

Om en person med sjukersättning blir rehabiliterad och inte längre får sjukersättning betraktas detta i beräkningarna som en negativ pensionering. Om en person med ålderspension väljer att upphöra med pensionsuttaget betraktas detta i beräkningen också som en negativ pensionering.

Måtten för medelpensioneringsålder kan påverkas av regeländringar eller administrativa förändringar, till exempel ändrade genomströmningstider för pensionsärenden. I vissa situationer kan det dock vara olämpligt att låta måtten påverkas av en regeländring. Måtten bör belysa förändrade "pensioneringsbeteenden". En regeländring kan initialt eller under några övergångsår medföra att måtten påverkas på ett sätt som inte är önskvärt och ge orimliga resultat. I sådana fall kan de formler som används för att beräkna måtten behöva justeras.

År 2008 genomfördes flera regeländringar som påverkade sjukersättningen. Bland annat togs tidsbegränsad sjukersättning bort från och med 1 juli 2008. Övergångs-

regler medför att denna regeländring fick successivt genomslag under några år. År 2008 och 2009 påverkades medelpensioneringsålder II och III påtagligt av detta när de beräknades med den metod som använts tidigare. Indragningar av tidsbegränsad sjukersättning har medfört att ovanligt många har ”rehabiliterats” vilket i måtten har betraktats som negativa pensioneringar. De medelpensioneringsåldrar som räknades fram för framför allt 2009 med tidigare formler var av det skälet inte rimliga. Därför har definitionen av medelpensioneringsålder II och III förändrats. Från och med 2008 betraktas inte längre tidsbegränsad sjukersättning som ”pension” när måtten beräknas.

Resultat

Tabellerna om medelpensioneringsålder börjar 2005. För tidigare år (från och med 1998) finns uppgifter i en motsvarande rapport från 2013, se följande länk:

<http://www.pensionsmyndigheten.se/6104.html>

Medelpensioneringsålder I (medelålder för uttag av ålderspension)

	Kvinnor	Män	Kvinnor och män
2005	64,8	64,7	64,8
2006	64,8	64,7	64,7
2007	64,7	64,5	64,6
2008	64,7	64,6	64,7
2009	64,7	64,6	64,6
2010	64,7	64,6	64,7
2011	64,7	64,6	64,6
2012	64,6	64,5	64,6
2013	64,6	64,5	64,5
2014	64,6	64,4	64,5
2015	64,6	64,5	64,6

Medelpensioneringsålder I är något lägre än 65 år, något högre för kvinnor än för män. Orsaken till att medelpensioneringsålder I är lägre än 65 år är att det är vanligare med uttag före 65 års ålder än sent uttag av pension. Tidigt uttag är vanligare bland män än bland kvinnor.

Det finns en trend att medelpensioneringsålder I minskar även om minskningen är ganska liten från år till år. År 2015 ökade dock medelpensioneringsålder I något. En orsak till detta är att andelen 61-åringar som tog tidigt uttag minskade detta år.

Både antalet personer med tidigt uttag och antalet personer som senarelägger pensionsuttaget har ökat, det framgår av följande tre tabeller. De visar hur stor andel i olika årskullar som beviljas ålderspension fördelat på vid vilken ålder uttaget påbörjas. Med 71- menas åldrar över 71 år. Det bör observeras att prognossiffror ingår i tabellerna. Vi bedömer att det går att med relativt god precision bedöma utfallet för äldre åldersgrupper.

Andel som nybeviljas allmän pension per ålder, procent

Års- kull	Uttagsålder											Sum- ma	Snitt- ålder
	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71-		
1938	3,6	2,3	2,3	2,1	77,3	4,1	3,2	0,8	0,3	0,3	0,6	97,1	64,9
1939	3,9	1,9	2,1	2,3	75,6	6,5	2,3	0,8	0,3	0,3	0,7	96,7	64,9
1940	3,0	2,1	2,5	3,1	75,8	5,0	2,6	0,8	0,4	0,5	0,6	96,4	64,9
1941	2,9	2,2	3,0	3,7	73,1	6,3	2,8	0,8	0,5	0,4	0,6	96,3	65,0
1942	3,4	2,9	3,4	3,9	70,8	6,2	3,4	1,2	0,5	0,4	0,6	96,6	64,9
1943	3,9	3,1	3,6	5,3	66,3	7,1	4,4	1,2	0,4	0,5	0,7	96,4	64,9
1944	4,7	3,4	4,7	5,9	63,1	7,9	4,0	1,1	0,5	0,5	0,7	96,5	64,8
1945	5,1	4,2	5,3	6,1	61,6	7,2	4,0	1,3	0,5	0,5	0,7	96,4	64,8
1946	6,0	4,8	5,4	6,7	59,3	6,7	4,3	1,2	0,5	0,6	0,8	96,2	64,7
1947	6,3	4,6	6,0	7,4	56,9	7,0	4,7	1,3	0,5	0,6	0,8	96,1	64,7
1948	6,0	4,9	6,7	7,9	54,8	7,4	5,1	1,4	0,6	0,6	0,8	96,2	64,7
1949	5,9	5,4	7,0	8,7	52,6	8,0							
1950	5,9	5,5	7,8	9,2	50,6								
1951	6,6	6,4	8,2	9,5									
1952	6,9	6,9	8,5										
1953	7,8	6,6											
1954	7,5												
Ändring i snitt	0,2	0,3	0,4	0,6	-2,2	0,3	0,2	0,1	0,0				

Andelarna avser nya pensionärer i relation till möjliga pensionärer i december 2015. Åldrarna avser åldern 31 december aktuellt år som pensionären tog ut sin inkomstpension/garantipension.

För åldrar från 68 år och uppåt för födda 1948 eller tidigare ingår prognossiffror (*kursiva blå siffror*) eftersom det inte finns något slutgiltigt utfall ännu.

Med "Snittålder" menas genomsnittlig pensionsålder per födelseårgång.

Med "Ändring i snitt" menas genomsnittlig årlig förändring per ålder i procentenheter.

Som framgår av tabellen ovan minskar andelen som påbörjar sitt pensionsuttag vid 65 år. Både andelen som påbörjar uttaget före 65 år och efter 65 år har ökat de flesta åren. Andelen som påbörjade uttaget vid 61 års ålder ökade ganska kraftigt åren 2012 – 2014. År 2012 ökade andelen från 5,9 till 6,6 procent och år 2013 ökade andelen ytterligare något, till 6,9 procent. År 2014 ökade andelen kraftigt igen, till 7,8 procent men år 2015 minskade andelen något, till 7,5 procent. År 2013 och 2014 ökade uttaget kraftigt också i åldrarna 62 – 64 år. Av dem som är födda 1952 tog 6,9 procent ut sin allmänna pension när de var 62 år. Två år tidigare var andelen som tog ut pension i den åldern 5,5 procent. För 63-åringar och 64-åringar ökade andelen också år 2015. Under de tre senaste åren har andelen som tog ut pension vid 63 års ålder ökat från 7,0 till 8,5 procent och andelen som tog ut vid 64 års ålder från 7,9 till 9,5 procent.

Andelen som tar ut sin pension vid 65 år har minskat relativt kraftigt, från 56,9 procent 2012 till 50,6 procent 2015. Andelen som tar ut sin pension efter 65 år har ökat de tre senaste åren, för 66-åringar från 6,7 till 8,0 procent och för 67-åringar från 4,0 till 5,1 procent.

När man tolkar tabellen bör man komma ihåg att ärendehandläggningen kan påverka resultatet, inte bara ålderspensionärernas önskemål. Den stora andelen som tog ut pension vid 66 års ålder för 1944 års födda beror troligen delvis på att det fanns ärendebalanser vid utgången av 2009 så att några fick sin ålderspension något senare än önskat. Det torde främst gälla utlandspensionärer med låg ålderspension från Sverige.

Om man summerar andelen som tar ut pension för en kohort blir summan lägre än 100 procent. Det beror på att en del personer med intjänad pensionsrätt aldrig tar ut

sin pension. Ofta är det personer som nu bor utomlands, har bott ett fåtal år i Sverige och vars pensionsbehållning är mycket låg. Det kan också vara personer som har avlidit utan att detta kommit till Pensionsmyndighetens kännedom.

I genomsnitt beräknas att pensionsåldern (kallad ”snittålder” i tabellen ovan) för födda 1938 – 1943 var ungefär 64,9 år. För 1941 års födda beräknas snittåldern till lite drygt 64,95 så att den blir avrundad till 65,0 i tabellen ovan. Snittåldern beräknas sjunka till 64,8 år för födda 1944 och 1945 och 64,7 år för födda 1946 – 1948. Det bör observeras att det ingår prognossiffror för äldre åldrar så de angivna snittåldrarna är inte helt exakta. För personer födda efter 1948 har vi inte angivit någon beräkning för snittåldern eftersom osäkerheten är för stor.

Observera att de snittåldrar som anges här är kohortberäknade pensioneringsåldrar (för endast ålderspension) och ska inte förväxlas med medelpensioneringsålder I som för ett visst år är en sammanvägning av alla kohorter. Den pensioneringsålder som beräknas per kohort är reell till skillnad från medelpensioneringsålder I som är en teoretisk konstruktion. Nackdelen med en pensioneringsålder som beräknas kohortvis är att det dröjer lång tid innan man får ett slutgiltigt resultat. Vi har ännu inget helt slutgiltigt resultat ens för 1938 års födda och de senaste årens förändringar för andelen som tar tidigt uttag har inte påverkat de kohorter där vi (nästan) har ett slutgiltigt resultat.

Nedanstående två tabeller visar motsvarande uppgifter fördelade på kvinnor och män. Som framgår är pensioneringsåldern rörligare för män än för kvinnor. De senaste åren har knappt 50 procent av männen och knappt 60 procent av kvinnorna tagit ut sin ålderspension vid 65 års ålder. Dessa andelar har minskat kraftigt. För personer födda under åren 1938 – 1940 var det över 80 procent av kvinnorna och ungefär 70 procent av männen som tog ut ålderspensionen vid 65 års ålder.

Det är fler kvinnor än män som har sjukersättning. För dem med sjukersättning är det naturligt att ta ut sin ålderspension vid 65 år eftersom sjukersättning inte kan utges därefter. Det är också fler kvinnor än män som får garantipension. Garantipension kan inte utges före 65 års ålder och de som får garantipension vinner inte så mycket på att vänta till efter 65 år med att ta ut sin ålderspension. Det är förmodligen de två viktigaste orsakerna till att det är en större andel kvinnor än män som tar ut sin ålderspension vid 65 år.

Om man bortser från dem med sjukersättning är den andel som tar ut sin ålderspension vid 65 års ålder lägre än 50 procent. Tidigare har ofta 65 år setts som en normal ålder för pensionering men denna norm är nu på väg att upplösas. Av dem som inte har sjukersättning är det en majoritet som tar ut sin ålderspension vid någon annan tidpunkt (tidigare eller senare).

Andel som nybeviljas allmän pension per ålder, procent

Kvinnor

Års- kull	Uttagsålder											Sum- ma	Snitt- ålder
	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71-		
1938	2,1	1,6	1,9	1,5	83,0	3,7	3,0	0,6	0,3	0,3	0,5	98,4	65,0
1939	2,3	1,3	1,7	1,9	81,5	5,8	2,1	0,7	0,2	0,3	0,5	98,2	65,0
1940	2,0	1,5	2,2	2,8	80,7	4,7	2,4	0,6	0,3	0,4	0,5	98,0	65,0
1941	1,9	1,7	2,6	3,2	78,4	5,8	2,5	0,6	0,4	0,3	0,5	97,9	65,0
1942	2,5	2,2	2,9	3,4	76,0	5,7	3,1	0,9	0,4	0,3	0,4	98,0	65,0
1943	3,0	2,4	3,2	4,8	71,8	6,6	4,0	1,0	0,3	0,4	0,4	98,0	64,9
1944	3,6	2,8	4,3	5,3	68,4	7,6	3,8	0,9	0,3	0,4	0,5	97,9	64,9
1945	4,2	3,6	4,7	5,5	67,0	6,9	3,8	1,1	0,4	0,3	0,5	97,9	64,8
1946	5,4	4,2	4,8	6,3	64,3	6,4	4,1	1,0	0,4	0,4	0,5	97,8	64,7
1947	5,9	4,0	5,4	7,0	62,1	6,5	4,5	1,1	0,4	0,4	0,5	97,8	64,7
1948	5,3	4,3	6,2	7,5	60,0	7,0	4,9	1,1	0,4	0,4	0,6	97,8	64,7
1949	5,2	4,8	6,7	8,2	57,4	7,8							
1950	5,2	4,9	7,2	8,9	55,4								
1951	5,9	5,8	7,8	9,5									
1952	6,0	6,4	8,4										
1953	7,1	6,2											
1954	6,8												
Ändring i snitt	0,3	0,3	0,5	0,6	-2,3	0,4	0,2	0,1	0,0				

Andelarna avser nya pensionärer i relation till möjliga pensionärer i december 2015. Åldrarna avser åldern 31 december aktuellt år som pensionären tog ut sin inkomstpension/garantipension.

För åldrar från 68 år och uppåt för födda 1948 eller tidigare finns prognossiffror (*kursiva blå siffror*) eftersom det inte finns något slutgiltigt utfall ännu.

Med "Snittålder" menas genomsnittlig pensionsålder per födelseårgång.

Med "Ändring i snitt" menas genomsnittlig årlig förändring per ålder i procentenheter.

Andel som nybeviljas allmän pension per ålder, procent

Män

Års- kull	Uttagsålder											Sum- ma	Snitt- ålder
	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71-		
1938	5,1	3,0	2,7	2,6	71,8	4,5	3,5	0,9	0,4	0,4	0,7	95,5	64,9
1939	5,5	2,4	2,5	2,8	69,9	7,0	2,5	0,9	0,4	0,4	0,8	95,2	64,9
1940	4,0	2,7	2,8	3,4	71,2	5,4	2,8	0,9	0,4	0,6	0,7	94,9	64,9
1941	3,9	2,7	3,3	4,1	68,2	6,7	3,0	1,1	0,6	0,6	0,8	94,8	64,9
1942	4,3	3,4	3,9	4,3	65,9	6,6	3,6	1,4	0,6	0,5	0,8	95,3	64,9
1943	4,9	3,7	3,9	5,8	61,2	7,5	4,8	1,4	0,5	0,6	0,8	94,9	64,9
1944	5,7	3,9	5,2	6,5	58,1	8,2	4,2	1,3	0,6	0,6	0,8	95,2	64,8
1945	6,0	4,8	5,8	6,7	56,5	7,5	4,2	1,4	0,6	0,6	0,9	94,9	64,7
1946	6,6	5,3	6,0	7,1	54,5	7,0	4,4	1,4	0,6	0,7	0,9	94,5	64,7
1947	6,8	5,2	6,5	7,9	51,9	7,4	4,8	1,5	0,6	0,7	0,9	94,3	64,7
1948	6,7	5,5	7,2	8,2	49,9	7,7	5,2	1,6	0,7	0,7	1,0	94,3	64,7
1949	6,5	6,0	7,2	9,2	48,1	8,1							
1950	6,6	6,1	8,3	9,5	46,0								
1951	7,3	7,0	8,6	9,4									
1952	7,7	7,4	8,6										
1953	8,5	6,9											
1954	8,2												
Ändring i snitt	0,2	0,3	0,4	0,5	-2,2	0,3	0,2	0,1	0,0				

Andelarna avser nya pensionärer i relation till möjliga pensionärer i december 2015. Åldrarna avser åldern 31 december aktuellt år som pensionären tog ut sin inkomstpension/garantipension.

För åldrar från 68 år och uppåt för födda 1948 eller tidigare finns prognossiffror (*kursiva blå siffror*) eftersom det inte finns något slutgiltigt utfall ännu.

Med "Snittålder" menas genomsnittlig pensionsålder per födelseårgång.

Med "Ändring i snitt" menas genomsnittlig årlig förändring per ålder i procentenheter.

De två följande tabellerna visar de mått som vi kallar medelpensioneringsålder II och III. I de tabellerna betraktas även sjukersättning som en pensionsförmån.

Medelpensioneringsålder II (nedre åldersgräns 30 år)

	Kvinnor	Män	Kvinnor och män
2005	59,3	61,3	60,3
2006	61,4	62,5	61,9
2007	61,3	62,3	61,8
2008 ¹	61,6	62,5	62,0
2009 ¹	62,0	62,5	62,2
2010 ¹	61,8	62,5	62,1
2011 ¹	62,3	62,7	62,5
2012 ¹	62,5	63,0	62,8
2013	62,0	62,7	62,3
2014	62,0	62,7	62,3
2015	62,5	63,0	62,7

¹Exklusive tidsbegränsad sjukersättning från och med år 2008.

Stor betydelse för hur medelpensioneringsålder II har utvecklats är förändringen av antalet nybeviljade sjukersättningar. Måttet påverkas också av åldersfördelningen bland dem som nybeviljas sjukersättning, hur många med sjukersättning som rehabiliteras, förändringar av andelen med hel eller partiell förmån samt hur många som väljer tidigt eller sent uttag av ålderspension. Som tidigare nämnts påverkas däremot måttet inte direkt av vid vilken tidpunkt personer slutar att förvärvsarbeta. Det är tillåtet att ta ut ålderspension, även hel ålderspension, och ändå förvärvsarbeta.

Trots att medelpensioneringsålder II i stor utsträckning speglar vad som händer inom sjukförsäkringen är måttet ändå av intresse för ålderspensionssystemet. Om antalet personer med sjukersättning i till exempel 40-årsåldern förändras kraftigt påverkas storleken på ålderspensionsavgifterna och inkomstindex och därmed avgiftstillgången, AP-fonden, pensionsskulden och balanstalet.

Medelpensioneringsålder II har stigit de flesta åren efter 2005 vilket främst beror på att antalet nybeviljade sjukersättningar har minskat. År 2013 minskade medelpensioneringsålder II vilket främst beror på att antalet nybeviljade sjukersättningar ökade. År 2015 ökade medelpensioneringsålder II igen vilket bland annat beror på att antalet nybeviljade sjukersättningar minskade detta år. Se statistik hos Försäkringskassan.

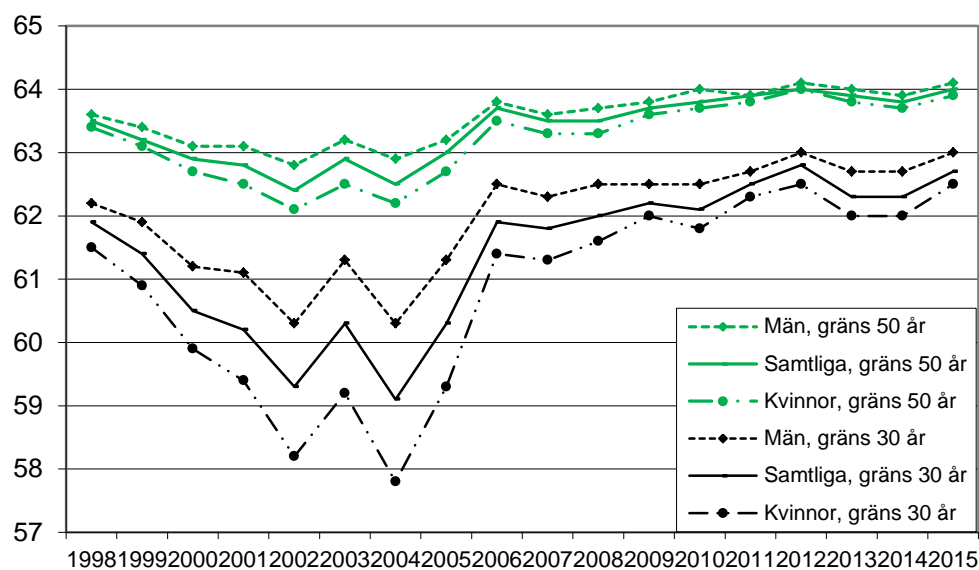
Medelpensioneringsålder III (nedre åldersgräns 50 år)

	Kvinnor	Män	Kvinnor och män
2005	62,7	63,2	63,0
2006	63,5	63,8	63,7
2007	63,3	63,6	63,5
2008 ¹	63,3	63,7	63,5
2009 ¹	63,6	63,8	63,7
2010 ¹	63,7	64,0	63,8
2011 ¹	63,8	63,9	63,9
2012 ¹	64,0	64,1	64,0
2013	63,8	64,0	63,9
2014	63,7	63,9	63,8
2015	63,9	64,1	64,0

¹Exklusive tidsbegränsad sjukersättning från och med 2008.

Medelpensioneringsålder III har stigit något de flesta åren men minskade något 2013 och 2014. Utvecklingen överensstämmer relativt väl med utvecklingen om 30 år sätts som gräns men svängningarna är mindre. Detta framgår också av nedanstående diagram.

Medelpensioneringsålder II och III

Utträdesålder ur arbetskraften

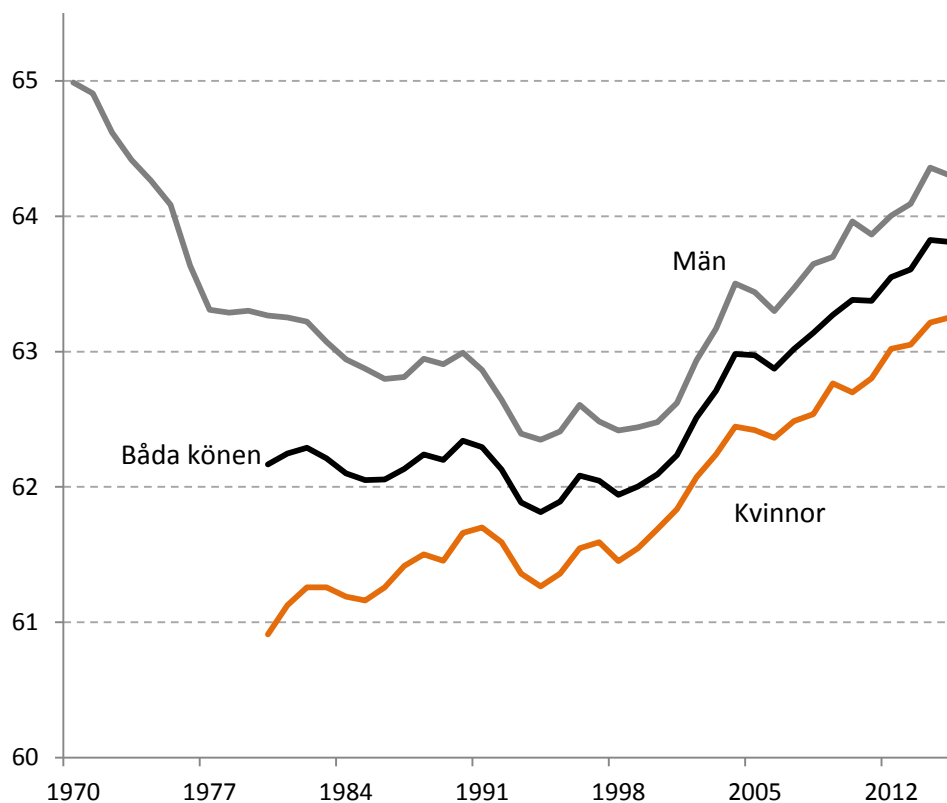
Genomsnittsåldern då de förvärvsarbetande lämnar arbetslivet, givet att de hör till arbetskraften vid 50 års ålder, har för 2015 beräknats till 63,8 år. Detta är oförändrat jämfört med 2014. Utträdesåldern 2014 och 2015 är den högsta som uppmäts sedan början av 1980-talet. Skillnaden mellan mäns och kvinnors utträdesålder har sedan mitten av 1990-talet varit ungefär ett år. Se diagram 1.

Utträdesåldern, som den här redovisas, ger en ögonblicksbild för året i fråga. Den anger den ålder då årets 50-åringar i genomsnitt kommer att lämna arbetsmarknaden, förutsatt att de vid högre åldrar får samma arbetskraftsdeltagande som successivt äldre personer hade under *samma* år. 50-åringarna antas alltså, när de blir t.ex. 65 år, ha samma arbetskraftsdeltagande som dagens 65-åringar har. Utträdesåldern innehåller därmed ett slags prognosmoment, eller rättare sagt antagandet om ett ”fortvarighetstillstånd”, på liknande sätt som i

befolkningsstatistikens förväntade återstående medellivslängd vid en viss ålder. Utträdesåldern beräknad på detta sätt kan kallas den *förväntade utträdesåldern*.

I arbetskraften ingår både sysselsatta och arbetslösa, givet att de aktivt söker arbete. Även en föräldraledig eller sjukskriven person (med bakomliggande anställning) räknas med.

Diagram 1. Utträdesåldern ur arbetskraften för kvinnor och män

Utvecklingen av arbetskraftsdeltagandet i åldrarna 55 till 64 år har planat ut efter en ökande trend under en längre period. För åldersgruppen mellan 65 och 74 år är utvecklingen mer splittrad mellan 2014 och 2015, med marginella nedgångar för de över 70 och en fortsatt uppgång för kvinnor mellan 65 och 69, se diagram 2 och 3.

Diagram 2. Arbetskraftsdeltagande i procent av befolkningen, 55-64 år

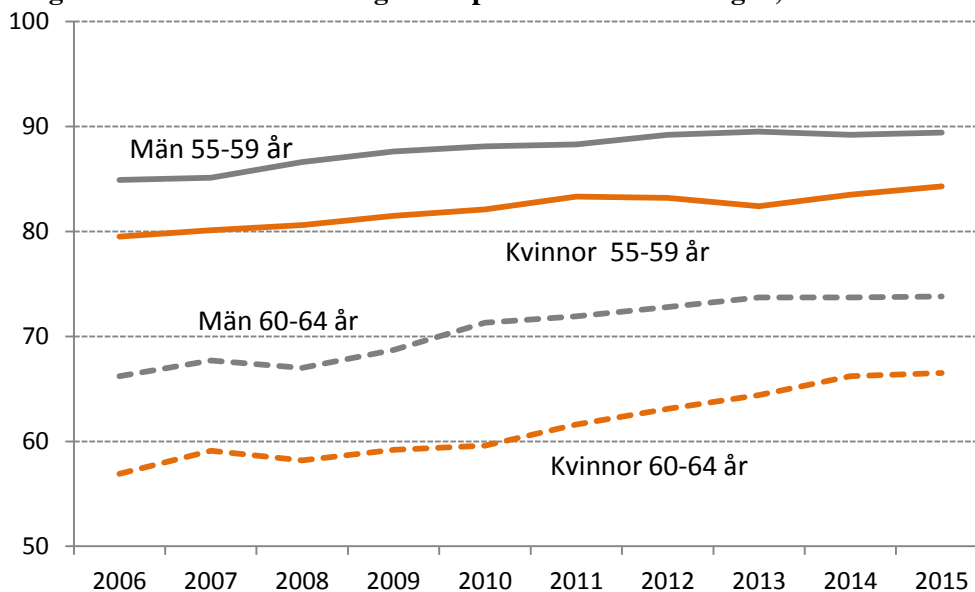
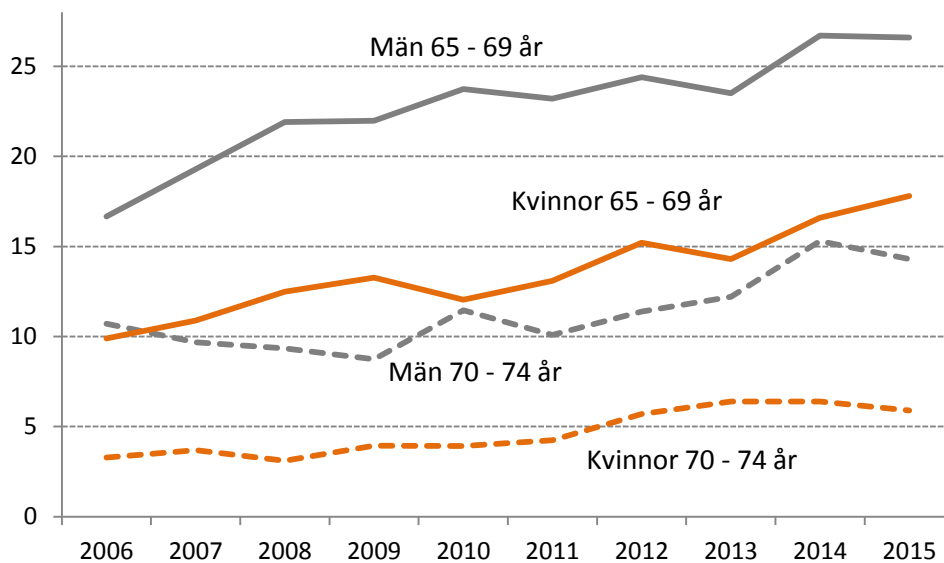

Diagram 3. Arbetskraftsdeltagande i procent av befolkningen, 65-74 år

Möjligen har det reformerade pensionssystemet inverkat på den långsiktiga höjningen, med bl.a. dess regler om att pensionsrätt intjänas fullt ut i det reformerade systemet efter 65 års ålder. Vidare kan höjningen år 2003 av åldern för ”avgångsskyldighet” från 65 till 67 år enligt lagen om anställningsskydd ha spelat viss roll. Dessa förändringar bör dock mest ha bidragit till ökningarna i åldern 65-69 år, inte till ökningarna i åldern 70-74 år.

Det bör påpekas att arbetstiderna i åldrarna över 65 år avsevärt kortare än i lägre åldrar. Överenskommen arbetstid år 2015, timmar/vecka:

Kvinnor 55-64 år	36,1
Kvinnor 65-69 år	24,5
Kvinnor 70-74 år	15,0

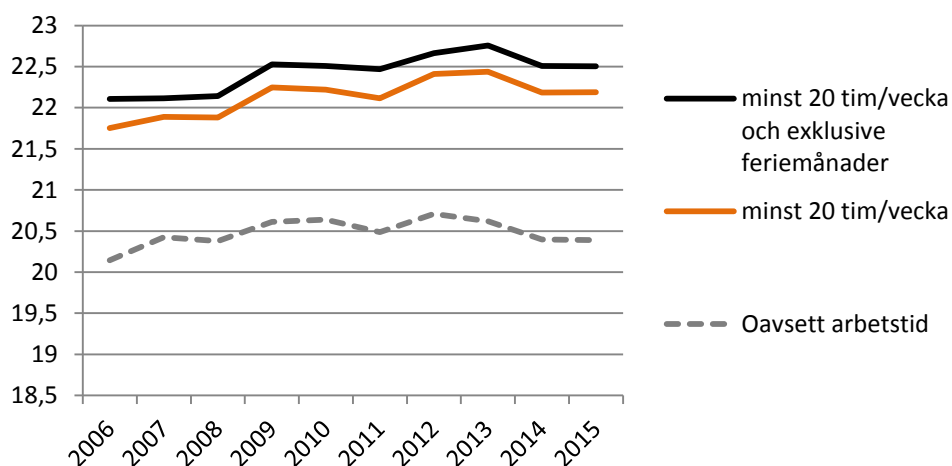
Män 55-64 år	39,8
Män 65-69 år	29,8
Män 70-74 år	21,0

Arbetstiderna beaktas i de redovisade beräkningarna av utträdesåldern. En person med halv normalarbetstid (20 timmar/vecka) räknas som en halv arbetskraftsperson, etc. Denna justering drar således ner utträdesåldern.

Inträdesålder i arbetskraften

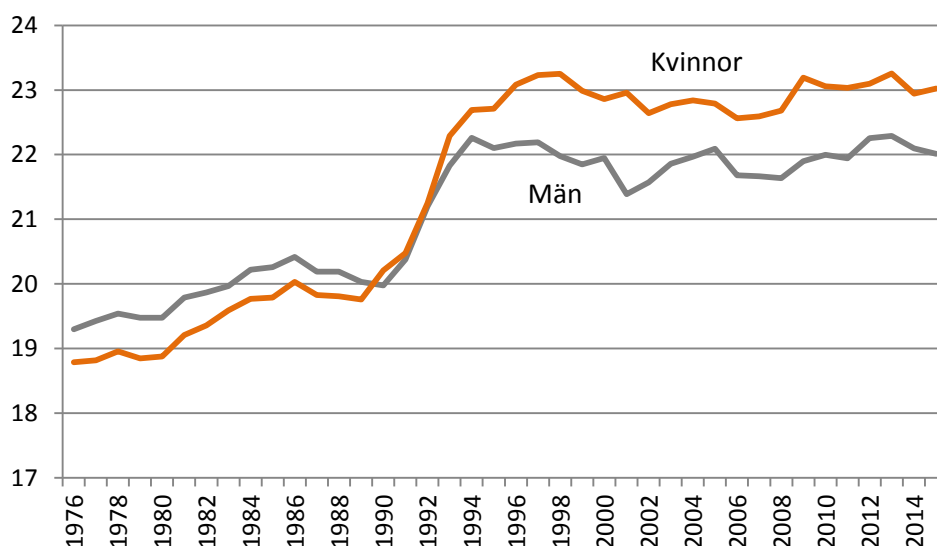
Genomsnittsåldern för inträdet i arbetslivet har för 2015 beräknats till 22,5 år. Detta är oförändrat jämfört med 2014. För att en person här ska anses ha stadigvarande inträtt skall arbetet avse minst 20 timmar per vecka och exklusive arbete under feriemånader (december-januari och juni-augusti). Om man beräknar inträdesåldern oavsett restriktioner på arbetstid blir den betydligt lägre, 20,4 år, se diagram 4.

Diagram 4. Inträdesåldern i arbetskraften, båda könen

Inträdesåldern är högre för kvinnor än för män, vilket speglar att kvinnor i genomsnitt studerar längre tid än män, se diagram 5. Före 90-talskrisen var inträdesåldern högre för män än för kvinnor.

Diagram 5. Inträdesåldern i arbetskraften för kvinnor och män¹

Utgångspunkten för beräkningen² är personer som vid 40 års ålder finns med i arbetskraften. Vid den åldern är väl över 90 procent med i arbetskraften, kvinnor i bara obetydligt lägre utsträckning än män. Beräkningen sker med hjälp av statistik över arbetskraftsdeltagandet under beräkningsåret i successivt lägre åldrar än 40 år. Inträdesåldern är den ålder då människor inträder i arbetslivet *om det givna årets förvärvsmönster i olika åldrar förblir konstant*. Beräkningstekniken är en variant på metoden som används för att beräkna återstående medellivslängd i befolkningsstatistiken och för att beräkna utträdesåldern. Här tillämpas metoden så att säga ”baklänges”.

¹ Minst 20 timmar/vecka och exklusive feriemånader. Siffrorna korrigerade från 2006 och framåt jämfört med förra året.

² För en närmare beskrivning av beräkningsmetoden se ”Hur länge arbetar vi i Sverige?”, Försäkringskassan Analyserar 2007:6, och ”Arbetslivets längd” Pensionsmyndigheten 2011-10-10.

Registerbaserad inträdes- och utträdesålder

Beräkningarna i föregående avsnitt utgår från aggregerade siffror från Arbetskraftundersökningarna. En alternativ, eller komplementär beräkningsform som Pensionsmyndigheten utrett³ innebär att vi istället använder individbaserade uppgifter om inkomst av lön respektive intjänande av pensionsrätt. Underlag till dessa beräkningar är uppgifter om pensionsgrundande inkomster. Utifrån dessa beräknar inträdes- och utträdesålder i *lönearbete* respektive *pensionsrätts-intjänande*. Pensionsmyndigheten kommer inom kort att publicera en rapport som analyserar dessa mått mer grundligt, inklusive skillnader jämfört med måtten baserade på AKU.

Modellen för de registerbaserade måtten är liknande den som använts för de AKU-baserade måtten i det att vi fortfarande använder metoder som efterliknar beräkningen av medellivslängden. Även i detta fall innehåller således måtten ett ”prognosmoment”. En skillnad är dock att prognosen baserar sig på andelen som *förändrar* sin arbetssituation från ett år till ett annat snarare än andelen som ett visst år *befinner* sig i en viss situation. Att ta sin utgångspunkt i förändringar innebär att trender och konjunkturförändringar fångas upp mycket snabbare och med större avtryck i statistiken.

Måtten inträde och utträde i pensionsrättsintjänande har som syfte att beskriva allt intjänande i pensionssystemet. Måtten inträde och utträde i lönearbete syftar däremot till att ha ett *samhällsekonomiskt perspektiv* som visar när personer i genomsnitt börjar och slutar att försörja sig själva genom förvärvsarbete. Endast rena löneinkomster räknas med, inklusive inkomster från aktivt bedriven näringsverksamhet. Föräldrapenning, sjukpenning, a-kassa, aktivitetsstöd etc. är alltså borträknade.

För pensionsrättsintjänande används det faktiska golvet på 42,3 procent av prisbasbeloppet, vilket 2016 motsvarar 18 800 kr. I det samhällsekonomiska perspektivet behövs dock ett högre golv för att avgöra vilka personer som vid beräkningen ska anses försörja sig själva och därmed tillhöra ”arbetsmarknaden”. Vilken nivå denna inkomst ligger på är inte enkelt att avgöra. Vi har valt att lägga oss på en inkomst före skatt på 2,0 Inkomstbasbelopp (IBB), vilket 2016 motsvarar 118 600 kr. Detta ger i snitt en månadsinkomst efter skatt på 8 463 kr. En anledning till att vi valt denna nivå är att det ungefär motsvarar riksnormen för försörjningsstöd för ensamstående plus skäliga kostnader för boende etc. Denna nivå för en ensamstående kan tyckas vara i lägsta laget att använda i beräkningen. Nivån för äldreförsörjningsstöd för en ensamstående, exempelvis, är högre. Å andra sidan är inte alla ensamstående. Vi anser därför att 2,0 IBB är en rimlig nivå att tillämpa i beräkningen.

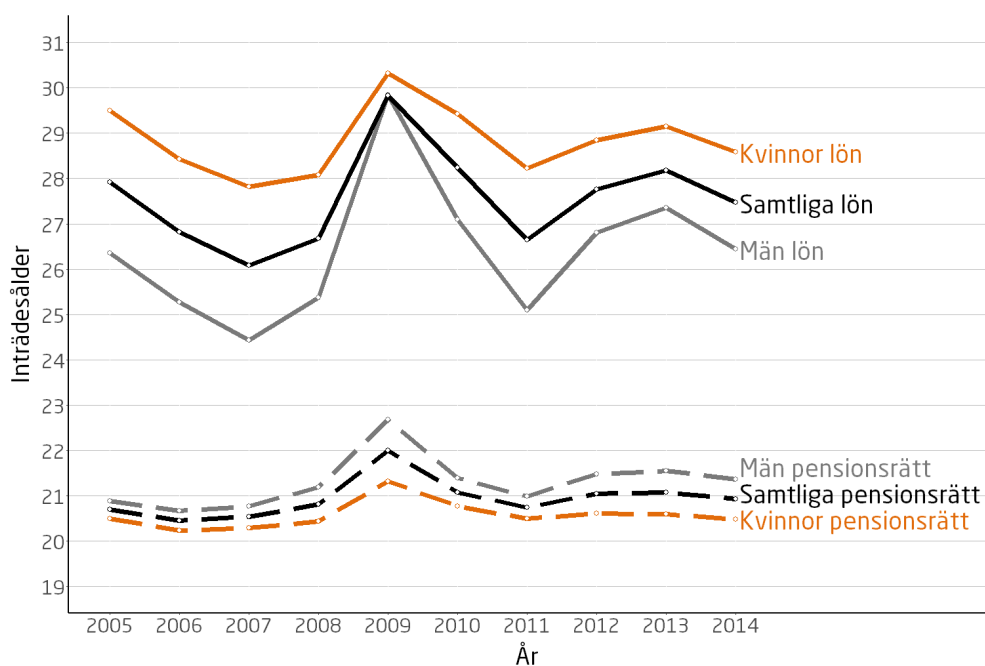
Vi väljer vidare att inkomstindexera golvet. Vi anser att det är bättre med ett inkomstindexerat golv än ett prisindexerat. Om man antar att det blir reallöneökningar i framtiden (per tidsenhet) så kommer allt fler att hamna över golvet om golvet är prisindexerat. Det innebär att det krävs mindre och mindre arbetstid för att hamna över golvet. Detta kommer att ändra strukturen på det bestånd som ingår vid beräkning av inträdes- och utträdesålder. Exempelvis kommer kanske feriearbetare att ingå i allt högre utsträckning. Indexeringen följer det inkomstindex som används i pensionssystemet, vilket beräknas på snittinkomsten (utan hänsyn till taket för intjänande av pensionsrätt) från lön och pensionsgrundande transfereringar för de i åldrarna 16 till 64 som under året har haft någon pensionsgrundande inkomst.

³ Se vidare rapporten ”Inträdesålder på arbetsmarknaden och antal år med pensionsrätt” på länken <http://www.pensionsmyndigheten.se/20371.html>

Vi gör ingen viktning efter inkomstens storlek vid beräkningen. Alla personer som har en inkomst över golvet har samma vikt vid beräkningen. Annars skulle en högavlönad person påverka måttet mer än en lågavlönad vilket strider mot ändamålet med måttet.

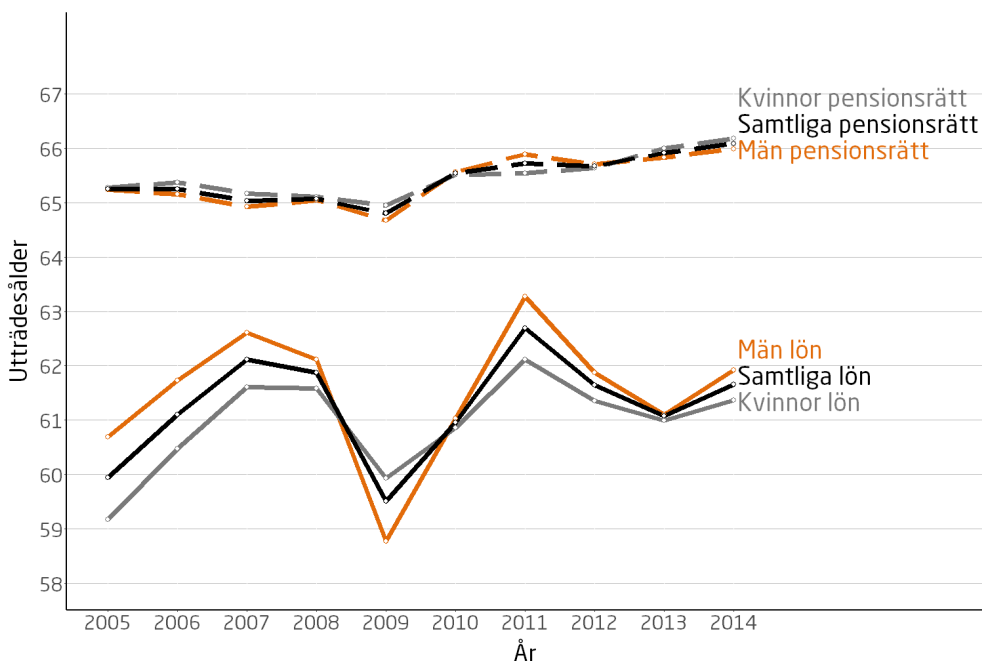
Genomsnittsåldern för inträde i lönearbete har för 2014 beräknats till 27,5 år, medan inträdet i pensionsrättsintjänandet beräknats till 20,9 år. Se diagram 6. Kvinnor har högre inträdesålder än män i lönearbete medan det omvända gäller vid intjänande av pensionsrätt. Ett skäl till detta är att kvinnor i större utsträckning har pensionsrätt för barnår och studier. Sedan periodens start finns inga tydliga långsiktiga trender. Finanskrisen inverkar mycket kraftigt, främst på mäns inträde i lönearbete som höjdes med mer än 4 år från 2008 till 2009. Inträdet i pensionsrättsintjänande höjdes endast med 1,5 år, vilket visar på den skyddande effekt trygghetssystemen har vid intjänandet av pensionsrätt.

Diagram 6. Inträdesåldern i lönearbete och pensionsrättsintjänande per kön

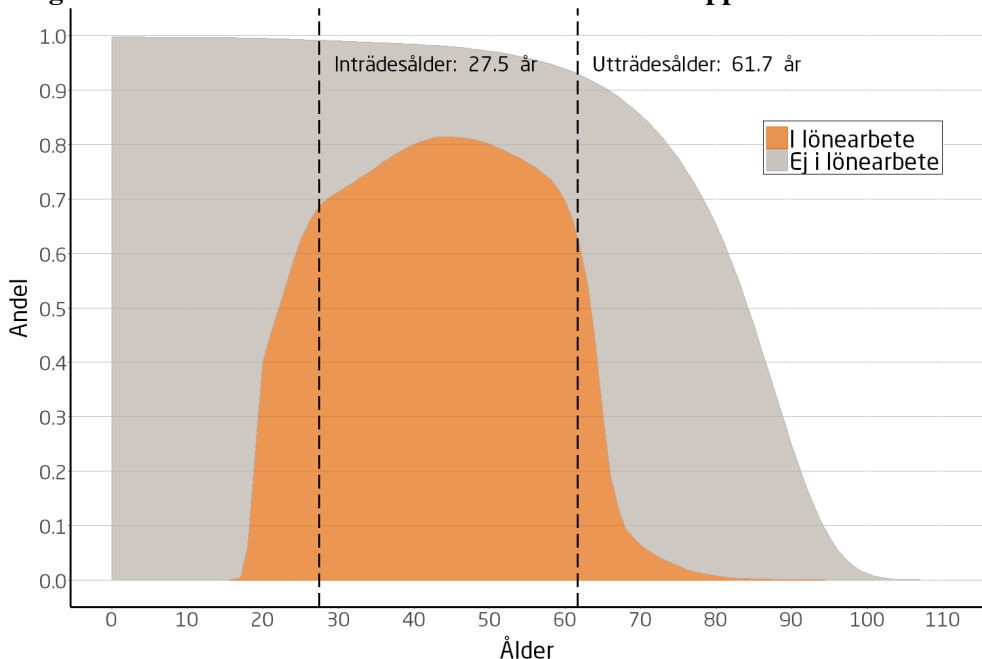
Utträdesåldern ur lönearbete har för 2014 beräknats till 61,7 år, medan utträdet ur intjänande ligger på 66,1 år. Se diagram 7. Den långsiktiga trenden är stigande, vilket beror på att människor jobbar högre upp i åldrarna än tidigare. För utträdet ur lönearbete har den sjunkande andelen som uppbär Sjukersättning haft en höjande effekt.

Diagram 7. Utträdesåldern ur lönearbete och pensionsrättsintjänande per kön

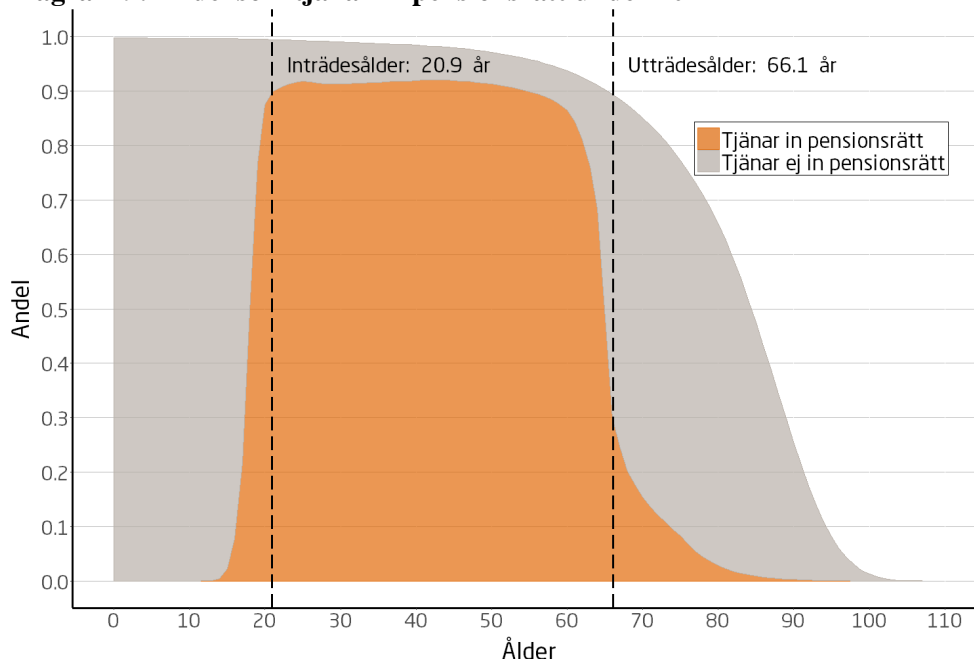
Det kan vara på sin plats att påpeka att inträdesåldern som den här mäts inte är den ålder då personerna faktiskt tjänar in den första pensionsrätten eller har en lön över 2 IBB. En person som lönearbetar kontinuerligt mellan åldern 20 och 65 men uppbär föräldrapenning under 2 kalenderår i 35-årsåldern kommer att få inträdesåldern (i lönearbete) 22, inte 20. Andelen som arbetar i mitten av arbetslivet har följaktligen lika stor påverkan på inträdes- och utträdesåldern som andelen i början och slutet av arbetslivet har. Den lägre andelen i lönearbete mellan åldrarna 30 och 40 jämfört med 40 och 50 beror till stor del på just föräldraledighet, se diagram 8. Diagram 8 och 9 visar hur stor andel som överlever till en viss ålder samt hur stor andel som lönearbetar respektive tjänar in pensionsrätt i varje ålder.

Diagram 8. Andel med bruttolön över 2 Inkomstbasbelopp under 2014

Andelen som tjänar in pensionsrätt uppvisar ett avsevärt mer rektangulärt utseende i början av arbetslivet. Detta beror främst på de pensionsrätter som ges av föräldraledighet, studier och barnår. Se diagram 9.

Diagram 9. Andel som tjänar in pensionsrätt under 2014

Intjänande av pensionsrätt

I regleringsbrevet för 2015 fick Pensionsmyndigheten i uppdrag att redovisa *genomsnittligt antal år i arbete med pensionsrätt*. Även i regleringsbrevet för 2016 finns motsvarande uppdrag med. Liksom för återrapporteringen 2015 redovisar Pensionsmyndigheten 2016 antal år med pensionsrätt för personer som för första gången tog ut minst 25 procent inkomstpension⁴ under föregående år (2015 i denna redovisning). Beräkningen utgörs av data för personer med minst ett intjänandeår⁵, födda i Sverige. Skälet till att endast studera personer som är födda i Sverige är att i möjligaste mån exkludera dem som endast arbetat något år i Sverige och inte bor kvar i landet efter pensionering. Vi analyserar dock även intjänandet för utrikes födda, se separat avsnitt nedan.

Intjänandeåren har summerats fram till och med året före första uttag av pension. Detta innebär att intjänandet som sker efter uttaget av pension inte räknas med, vilket medför en viss underskattning av intjänandet. Skälet till att endast räkna intjänandet fram till och med året för uttag av pension är att säkerställa jämförbarhet över tid.⁶

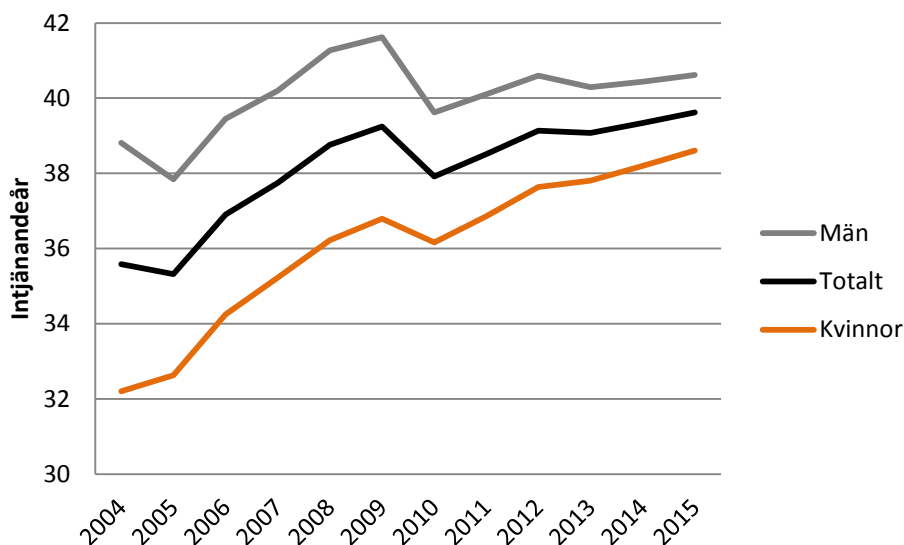
⁴ Med pension avses tilläggspension, inkomstpension, garantipension samt äldreförsörjningsstöd.

⁵ Med inkomst avses 1) pensionsgrundande inkomst för anställda av lönearbete, 2) pensionsgrundande inkomst för anställda med sjukpenning, föräldrapenning, aktivitetsersättning, sjukersättning, arbetslöshetsstöd m.m., 3) pensionsgrundande inkomst för egenföretagare av lönearbete, 4) pensionsgrundande inkomst för egenföretagare med sjukpenning, föräldrapenning, aktivitetsersättning, sjukersättning, arbetslöshetsstöd m.m. och 5) ATP-poäng. Kriteriet för att en person ska få tillgodoräkna sig ett inkomstår är att han eller hon har tjänat in minst ett förhöjt prisbasbelopp. Utifrån uppdragsbeskrivningen har pensionsgrundande belopp exkluderas från beräkningen av intjänandeår, då pensionsgrundande belopp saknar koppling till individens förvärvsarbete.

⁶ Om även intjänandet efter uttag av pension räknades med i måttet skulle detta leda till att intjänandeåren minskar över tid; personer som exempelvis tog ut pension 2015 har inte haft lika lång tid på sig att tjäna in pensionsrätter som personer som tog ut pension 2014.

Genomsnittligt antal år med pensionsrätt har för 2015 beräknats till 39,6, något högre än för 2014 då genomsnittet låg på 39,3 år. Se diagram 10 nedan för utvecklingen över tid.

Diagram 10. Genomsnittligt antal intjänandeår för personer som tog ut inkomstpension under året, för kvinnor och män samt totalt

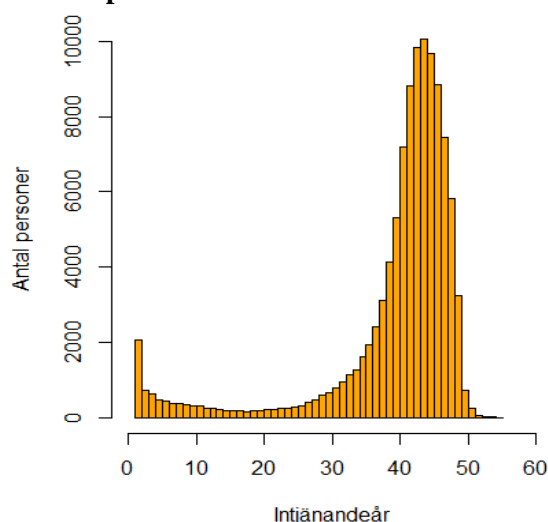

Kvinnor har färre intjänandeår än män för samtliga studerade år. För kvinnor har det genomsnittliga antalet intjänandeår dock ökat sedan 2004, med undantag från den tillfälliga nedgången 2010. Nedgången i intjänandeår 2010, vilket gällde för båda könen, kan sannolikt förklaras av den lågkonjunktur som pågick under 2008-2009.

Diagram 11 nedan visar spridningen över antalet intjänandeår för personer som tog ut inkomstpension 2015.⁷ Diagrammet visar fördelningen över intjänandeår för män och kvinnor totalt. Vid studier av fördelningen för respektive kön ser vi att det för både grupperna finns en skev fördelning men för kvinnorna är spridningen något mindre än för männen. Typvärdet (det antal intjänandeår som är vanligast) är 44 år totalt, för män 45 år och för kvinnor 43 år.

⁷ Enligt samma kriterier som för diagram 10 ovan vad gäller pensionsuttag, födda i Sverige etc.

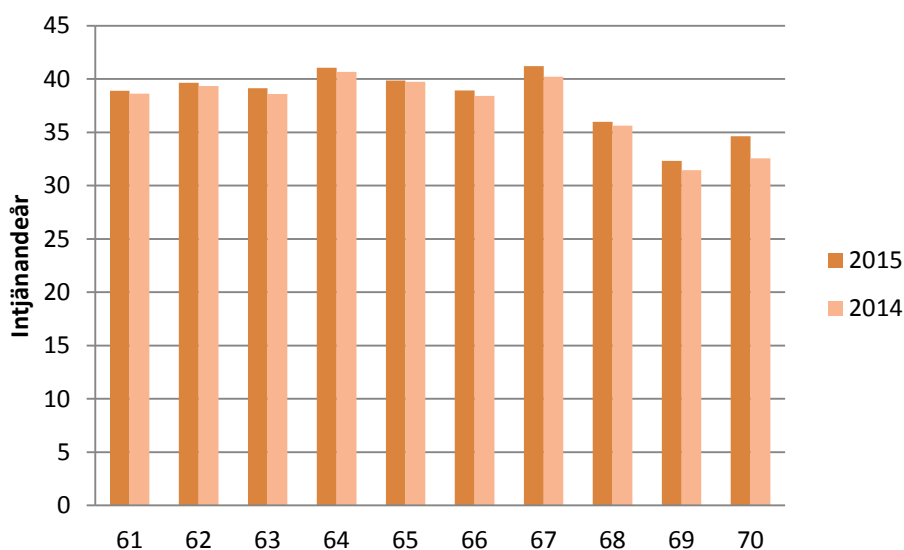
Diagram 11. Fördelning över antal intjänandeår, personer som tog ut inkomstpension 2015

En stor del, 73 procent, av de personer som pensionerades 2015 hade fler än 40 intjänandeår. För männen var det 79,7 procent men för kvinnorna endast 65,4 procent som hade fler än 40 intjänandeår. Genomsnittet dras ned av att det finns en, om än relativt liten, grupp pensionärer med få intjänandeår.⁸

I diagram 12 ser vi genomsnittligt antal intjänandeår för åldrarna 61-70 år som tog ut inkomstpension 2015 och 2014.⁹ Diagrammet visar intjänandeår för män och kvinnor totalt. Vi ser dock samma mönster när vi studerar på män respektive kvinnor separat.

Diagram 12. Genomsnittligt antal intjänandeår per årskull, personer som tog ut inkomstpension, 2015 och 2014

Vi ser att antalet intjänandeår är relativt jämt över årskullarna. Detta visar att personer som tar ut pension relativt sent gör detta för att kompensera för färre intjänandeår tidigare i livet. Det är relativt få som tar ut pension i åldrarna 68-70 år. Den nedgång vi ser i genomsnittligt antal i intjänandeår för dessa åldrar kan därför till viss del vara slumpmässig. En bidragande orsak till det låga antalet intjänandeår kan även vara att det finns en överrepresentation egenföretagare i gruppen 68-70

⁸ Antalet med 0 intjänandeår har exkluderats, totalt 1152 personer ur den studerade populationen (se även tabell i avsnittet om utrikes föddas intjänande nedan).

⁹ Enligt samma kriterier som för diagram 10 ovan vad gäller pensionsuttag, födda i Sverige etc.

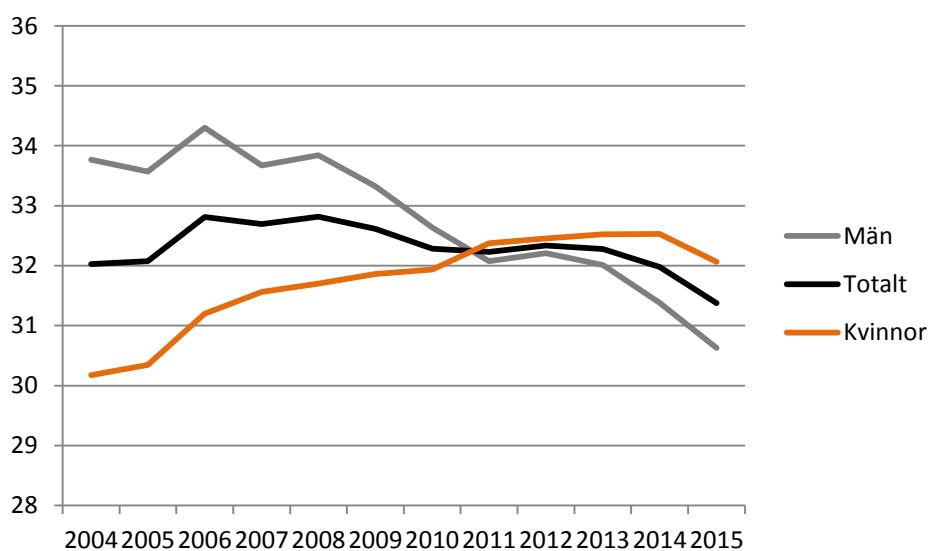
åringar, 10 procent jämfört med 5 procent i gruppen 65 åringar (10 procent jämfört med 4 procent för kvinnorna och 17 procent jämfört med 11 procent för männen). Egenföretagare har generellt lägre antal intjänandeår än övriga.

Antalet intjänandeår för personer som pensionerades 2015 har ökat för samtliga av de studerade åldersgrupperna jämfört med personer som pensionerades 2014. Ökningen är större för kvinnorna än för männen. Den största ökningen har skett i gruppen 70 åringar, där antalet intjänandeår har ökat från 32,6 till 34,6. Som tidigare nämnts är dock antalet nya pensionärer i den åldersgruppen litet, vilket innebär att ökningen kan vara slumpmässig.

Intjänandet för utrikes födda

Om även utrikesfödda inkluderas i den studerade populationen sänks det genomsnittliga antalet intjänandeår med 0,4-1,1 år, beroende på vilket år som avses. Diagram 13 nedan visar genomsnittligt antal intjänande år för utrikes födda.

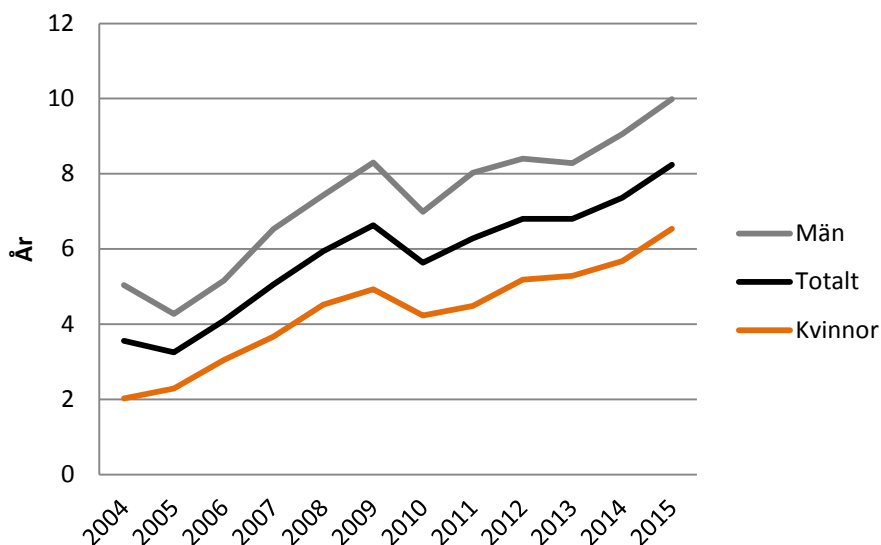
Diagram 13. Genomsnittligt antal intjänandeår för utrikes födda, kvinnor och män samt totalt

Kvinnornas intjänande har ökat under den studerade perioden och männens har minskat. Mellan 2014 och 2015 har dock det genomsnittliga intjänandet minskat för både män och kvinnor. Det bör noteras att uppgifterna exkluderar personer som inte har något år med intjänande, denna grupp behandlas nedan.

Skillnaden mellan intjänandeår för inrikes födda och utrikes födda har ökat över tid, se diagram 14. Av dem som pensionerades 2015 hade inrikes födda 8,2 fler år med intjänande än utrikes födda. Skillnaderna i intjänandeår mellan inrikes födda och utrikes födda är större för män än för kvinnor.

Diagram 14. Genomsnittlig skillnad i antal intjänandeår för inrikes födda och för utrikes födda, kvinnor och män samt totalt

Antalet med 0 intjänandeår har exkluderats från beräkningen av genomsnittligt antal intjänandeår som redovisas i föregående avsnitt. Sett till både inrikes och utrikes födda var det 3 504 personer som inte hade några intjänandeår av totalt 125 935 stycken som tog ut pension 2015. Såväl utrikes födda kvinnor som män är starkt överrepresenterade i gruppen som inte hade några intjänande år.

	<i>Inrikes födda</i>	<i>Utrikes födda</i>
Antal med 0 intjänandeår		
Kvinnor	702	1 385
Män	450	967
Totalt antal personer som tog ut pension 2015		
Kvinnor	53 458	9 656
Män	54 247	8 574